

Chris Bowers

NOVAK DJOKOVIC

Vertaald
door Wim Sanders



2014
Uitgeverij
Thomas Rap

Voor mijn dochter Tamara, die het gevoel moet hebben gehad dat ze haar vader zeker vijftien maanden van haar leven moest delen met de een of andere Servische sportman.

Inhoud

Inleiding en dankbetuiging	9
1 Een mengelmoes van volkeren	21
2 Wie zijn de Serviërs?	27
3 Nole en Jeca	35
4 Hoe Servië uit de Joegoslavische oorlogen kwam	66
5 Sterk door de bommen van de NAVO	81
6 Vaders en zonen	119
7 Het begin van de waanzin	142
8 Servië nu	181
9 Een gezonde geest in een gezond lichaam	195
10 Kampioen worden moet je zelf willen	217
11 De rol van sport in Servië	233
12 'Hiervoor ben ik op de wereld gekomen'	246
13 Een 'onbaatzuchtig' mens	307
Bibliografie	343
Namenregister	345

Inleiding en dankbetuiging

Vukovar, Srebrenica, Mostar, Banja Luka. Namen van plaatsen in wat eens Joegoslavië was die in de jaren negentig van de vorige eeuw elke avond terugkeerden in de internationale nieuwsbulletins en tv-journaals. Even vaak doken namen van personen op als Slobodan Milosevic, Franjo Tudjman, Alija Izetbegovic, Radovan Karadzic en Ratko Mladic, de hoofdrolspelers in de vier oorlogen die kenmerkend waren voor het uiteenvallen van Joegoslavië. Bij de wederopbouw van Europa na de Tweede Wereldoorlog ging men ervan uit dat door de onderlinge economische afhankelijkheid oorlogen in Europa voortaan zouden worden voorkomen. Maar zesenvestig jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog en vierendertig jaar na de oprichting van wat nu de Europese Unie is, werden burens in steden en dorpjes tegen elkaar opgehitst met een ontstellend bloedbad tot gevolg, een slachtpartij waarover een tribunaal van de Verenigde Naties oordeelde dat er deels sprake van volkerenmoord was. En dat allemaal op Europese bodem.

Het is verleidelijk om oorlogen als keurig afgebakende periodes te zien, alsof de wereld tussen 1914 en 1918 ophield te bestaan en tussen 1939 en 1945 ook. Maar zo gaat dat nooit. Het leven gaat

door, ondanks de angsten en ontberingen in de oorlog. Mensen leren te overleven, ze voeden hun kinderen op, en sommigen van die kinderen gaan dansen, bespelen een muziekinstrument of beoefenen een sport, net als in vreedestijd.

Daarom hoeft het niemand te verbazen dat er uit de puinhopen van een door de oorlog verscheurd Joegoslavië diverse sporttalenten tevoorschijn kwamen. Maar dat zes tennissers van wereldformaat uit Servië komen, een land van 88.000 vierkante kilometer, met niet meer dan 7,1 miljoen inwoners en nauwelijks een tennistraditie, is toch wel bijzonder. We hebben het over Novak Djokovic, Ana Ivanovic, Jelena Jankovic en Nenad Zimonjic, zij stonden allemaal binnen een tijdsbestek van enkele jaren nummer één op de wereldranglijst, de eerste drie in het enkelspel, Zimonjic in het herendubbelspel. Voeg daar Janko Tipsarevic aan toe, die nummer acht heeft gestaan en twee jaar in de top tien stond, en Viktor Troicki, ooit twaalfde in ranking, en je hebt een opmerkelijke generatie, die bijna op één lijn kan worden gesteld met de Zweden, die ondanks het feit dat hun land weinig inwoners kent een fenomenale lichting tennissers voortbrachten die van het midden van de jaren zeventig tot aan het eind van de jaren negentig het teamtennis en een groot aantal grandslams domineerden. Van deze zes Serviërs heeft Djokovic verreweg het meeste succes. Dat Ivanovic in 1998 Roland Garros heeft gewonnen en een paar weken op nummer één heeft gestaan, is een prestatie van formaat, maar ze heeft die toppositie maar een paar weken weten vast te houden en het heeft er sindsdien nooit naar uitgezien dat ze een tweede grandslamtitel zou binnenslepen. Ze is een uiterst charmante en verbluffend mooie ambassadrice van haar land, maar haar successen zijn beperkt gebleven. Jankovic is een van de slechts drie vrouwen die nummer één hebben gestaan zonder een grandslamtitel te winnen; haar prestatie is een bewijs van haar uitzonderlijke regelmaat in het seizoen 2008-2009, maar ook zij heeft sindsdien geen enkele kans gezien om uit dit rijtje van drie te ontsnappen door een grandslamtitel te winnen.

Djokovic daarentegen heeft zeven grandslamtitels behaald en hoeft alleen nog Roland Garros te winnen om alle vier de grandslams op zijn naam te zetten. Wat nog belangrijker is, hij heeft laten zien dat hij net als Roger Federer en Rafael Nadal door zijn charisma en gedrag een waardig en hoffelijk vertegenwoordiger van zijn sport is, en heeft daardoor een voorbeeldfunctie gekregen. Dit is voor zijn land van enorm belang. Zijn carrière is redelijk goed gedocumenteerd en zijn natuurlijke charme wordt benadrukt door diverse bijzaken: zijn imitaties van medespelers, zijn gewoonte om tijdens de wedstrijden om de trainer te vragen (nu grotendeels verleden tijd) en zijn praatzieke vader. Maar tot nu toe heeft niemand zijn verhaal verteld binnen het kader van een land dat zich aan de gruwelijkheden van de slachtpartij van de jaren negentig ontworstelde. Dit boek is een poging om dat wel te doen.

Het is verleidelijk – hoewel enigszins bezijden de waarheid – om te schrijven dat de kiem voor dit boek in september 2011 is gelegd.

Ik was voor het eerst in Belgrado en moest daar de halve finale van de Davis Cup tussen Servië en Tsjechië verslaan. Ik kwam aan op een woensdagavond en toen ik me aansloot bij de mensen van mijn team, ontdekte ik dat zij hadden geregeld dat we in Novak gingen eten, een van de twee restaurants in Belgrado waarvan Novak Djokovic eigenaar is. Hoe toepasselijk: mijn allereerste maaltijd in Belgrado in het restaurant van de man die Servië op de kaart aan het zetten was! En slechts één blok van de Beogradska Arena, het indoorstadion waar zeventienduizend mensen in kunnen en dat de thuisbasis van het Servische tennis is geworden.

De volgende ochtend moest ik Djokovic voor de televisie interviewen en terwijl we wachtten tot de cameraman klaar was om te filmen, vertelde ik hem dat ik de avond ervoor in zijn restaurant had gegeten. Hij vroeg me wat ik ervan vond. Ik aarzelde en probeerde te bedenken hoe ik hem zo netjes mogelijk kon zeggen dat het eten erg goed was (wat ook zo was), maar dat het wel heel lang

duurde voordat het op tafel kwam (ik heb sindsdien geleerd dat je in Servische restaurants altijd lang op je eten moet wachten en dat ze in Novak niet uitzonderlijk traag waren). Maar voordat ik iets kon zeggen onderbrak Djokovic me met: 'Laat me raden... het was te rokerig zeker?' Ik moest toegeven dat dit het geval was, waarop hij eraan toevoegde: 'Ja, we gaan de goede kant op, maar het gaat langzaam en we hebben nog een lange weg te gaan.'

Wat me trof in dit antwoord was dat het een bondige omschrijving was van de dubbelrol die Djokovic speelt. Hij voelt zich buiten Servië volkomen op zijn gemak, maakt volledig deel uit van de West-Europese en Noord-Amerikaanse cultuur waarin roken in openbare gelegenheden tegenwoordig onaanvaardbaar is (gewoonlijk zelfs verboden), waar men in alle goede restaurants gezonde maaltijden op de kaart heeft staan en waar vaderlandsliefde wordt gewaardeerd, maar nationalisme in een slechte reuk staat, zeker als daar te luidruchtig blijk van wordt gegeven. Maar hij voelt zich ook volkomen thuis in zijn eigen land, ook al slaat hij daar een iets andere toon aan; hij is wat chauvinistischer, zingt volop mee met Servische liedjes en onderwerpt zich aan culturele rituelen, is soms zelfs uitgesproken nationalistisch. Althans, dat is mijn indruk. Hijzelf ontkent dat, zegt dat hij zich overal en te allen tijde hetzelfde gedraagt: 'Ik probeer altijd iedereen met respect en vriendelijkheid te behandelen, om het even uit welk land hij of zij komt, of waar ter wereld ik ook ben. Dat gaat ook op voor mijn landgenoten.' Dat is misschien zijn bedoeling, maar ik blijf erbij dat er subtiele verschillen in zijn gedrag zijn als hij in zijn vaderland is.

Die korte gedachtewisseling leidde niet tot het ontstaan van dit boek, maar speelde een belangrijke rol toen uitgeverij John Blake Publishing me in 2012 vroeg een biografie over Djokovic te schrijven. Als eerste zocht ik contact met Djokovic' agent om uit te vinden of een geautoriseerde biografie of een door mij geschreven autobiografie tot de mogelijkheden behoorde. Mij werd te ken-

nen gegeven dat geen van beide een optie was, omdat Djokovic na afloop van zijn tenniscarrière zelf een boek wil schrijven. Dat liet maar twee mogelijkheden over: óf een onafhankelijke biografie over Djokovic schrijven, óf helemaal geen biografie. Ik had al een biografie over Roger Federer geschreven en die verschillende keren geactualiseerd, en ik had niet zo'n enorme behoefte om weer een boek over uitsluitend tennis te schrijven. Daarom liet ik de uitgever weten geen zin in het Djokovic-boek te hebben.

De uitgeverij reageerde door te zeggen dat ze heel graag een boek over Djokovic wilden hebben. Kon ik hun voorstel niet alsnog in overweging nemen? Ik dacht erover na en vond het nog steeds opvallend hoe Djokovic de kloof tussen twee culturen wist te overbruggen: de Servische en de internationale. Het viel me ook nog steeds op hoe weinig de westerse wereld begrijpt van Servië, en daarom stelde ik de uitgever voor om een boek te maken dat een mengeling was van Djokovic' persoonlijke geschiedenis en die van Servië. Ze waren meteen enthousiast en dat boek heeft u nu in uw handen.

Om een boek als dit te maken, moet de schrijver wat geluk hebben en ik kreeg twee buitenkansjes in mijn schoot geworpen.

De eerste was dat ik een e-mail van Chris Bowers kreeg. Dit lijkt of ik de onhebbelijke gewoonte heb om in mezelf te praten, maar dat is niet zo. Ik heb een naamgenoot die in dezelfde periode als ik voor de BBC werkte en hij zocht contact met me om te bekenen dat hij zich al twintig jaar schuldig voelde over het feit dat hij eens uit eten was gegaan met een bewonderaarster die, zo bleek, mijn stem op de radio had gehoord en niet de zijne. Ik vond dat aandoenlijk – en het streekde ongetwijfeld ook mijn ego –, maar van meer belang was zijn e-mailadres. Ik zag dat hij voor het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken werkte en via hem wist ik het contact te herstellen met een collega van hem en een tennisvriend van mij, Mike Davenport. Mike bleek toevallig de zojuist benoem-

de Britse ambassadeur in Belgrado te zijn, die vervolgens bij mijn onderzoek voor dit boek een enorme hulp werd. Ik was daarom maar al te blij met Chris' bekentenis.

De tweede meevaller was dat het belangrijkste interview voor dit boek niet alleen daadwerkelijk tot stand kwam, maar me ook een van de meest inspirerende ogenblikken in mijn gehele journalistieke carrière opleverde.

Ik had tijdens mijn voorbereidingen geconstateerd dat de belangrijkste persoon met wie ik moest praten Jelena Gencic was, de vrouw die Novak leerde tennissen. In maart 2013 ging ik enigszins op de bonnefooi naar Belgrado. Ik had eigenlijk een bezoek gepland voor de maand erna, maar wilde er zeker van zijn dat sommige interviews ook werkelijk waren geregeld en besloot daarom dat ik beter een voorbereidingsreis kon maken. Tijdens die reis bleek Gencic niet alleen beschikbaar, maar ze bracht maar liefst tweeënhalf uur met mij door in haar favoriete kroeg, Café Ozon in Dedinje, een deelgemeente van Belgrado. Ik stelde vrij vroeg in het gesprek de vraag welke muziek ze naar een onbewoond eiland zou meenemen (zie pagina 64), en toen ze 'Mahlers adaggio' in haar lijstje opnam, onderbrak ik haar en zei: 'Bedoelt u het adagietto uit Mahlers Vijfde Symfonie?' Haar ogen begonnen te schitteren. 'Aha, dat kent u,' zei ze en vanaf dat moment hadden we een fantastische verstandhouding. Toen we het café verlieten, had ik de neiging haar te omhelzen, ook al kenden we elkaar amper twee uur.

De volgende dag overdacht ik wat ze me had verteld en zag meteen het begin van het hoofdstuk 'Nole en Jeca' voor me dat in dit boek is opgenomen. Het leek allemaal te mooi om waar te zijn. Gencic deed me denken aan mijn eigen grootmoeder, een geweldig vertelster, maar met toch ook iets van een *Märchentante*, een Duits woord voor een vrouw van wie de verhalen steeds mooier worden naarmate ze die vaker vertelt. Daarom vroeg ik aan degene die me met Gencic in contact had gebracht of ik kon vertrouwen

op wat Jelena me had verteld. Mijn vraag leek haar te verbazen. Ik legde uit dat haar verhaal bijna een sprookje leek – de ontwikkelde vrouw uit de welvarende Joegoslavische intelligentsia die ontdekte dat ze een totale zielsverwantschap met deze jongen uit een tamelijk eenvoudig gezin had en hem vervolgens veel meer dan forehands en backhands bijbracht – en ik wilde zeker weten dat het geen fantasieverhaal was dat ze vertelde om indruk op een buitenlandse journalist te maken. Mijn contactpersoon, die Gencic nogal goed kende, verzekerde me dat zij geen vrouw was die haar verhalen mooier maakte, hooguit een klein beetje, en dat ze zich altijd beperkte tot wat zij geloofde dat de waarheid was.

Toen ik de maand erna naar Belgrado terugging, werd ik door Jelena en haar zus bij hen thuis ontvangen. Ik had graag de Turkse koffie die ze me voorzetten lekker gevonden, maar ik moet bekennen dat ik die drab niet te drinken vond. Maar ik stelde hun gastvrijheid zeer op prijs. Ik bewonderde haar trofeeën, stelde haar nog een paar vragen en controleerde een paar details uit ons interview van een paar weken daarvoor. Toen ik wegging, beloofde ze dat ze, zodra ik het per mail had doorgegeven, alles zou nakijken waar ik niet zeker van was. Ik heb haar daarna nooit meer ontmoet.

Jelena Gencic stierf op 1 juni 2013. Wat ik niet wist, was dat ze al enige tijd aan borstkanker leed, maar daar is ze niet aan overleden. De meeste mensen in haar directe omgeving waren op de hoogte van het feit dat ze borstkanker had, maar ook dat ze die grotendeels had overwonnen. Slechts een enkeling wist dat ze daarnaast leverkanker had, en die ziekte heeft haar de das omgedaan. Ik zag haar een paar weken voor haar dood. Ze bracht dagelijks zeven tot tien uur op de tennisbaan door, niet heen en weer rennend, maar wel veel aanwijzingen gevend. Ze zag eruit alsof ze met gemak haar negentigste verjaardag zou halen en toch kwam er op haar zesenzeventigste plotseling een einde aan haar leven.

Ik werd door middel van een sms'je van haar dood op de hoogte gebracht. Ik was op Roland Garros en het bericht ging gepaard

met de strikte instructie niets tegen iemand in de omgeving van Djokovic te zeggen voordat hij voor zijn wedstrijd in de derde ronde tegen Grigor Dimitrov de baan op was gegaan. Dat was een verstandig advies, want toen Djokovic van de baan kwam en het nieuws te horen kreeg, barstte hij in tranen uit en annuleerde onmiddellijk alle persverplichtingen omdat hij te ontdaan was. Na zijn overwinning in de vierde ronde wilde hij graag over haar praten en zijn tien minuten durende Engelstalige persconferentie ging vrijwel alleen maar over Gencic. Ik herinner me die zaterdagavond nog goed vanwege de merkwaardige emotie dat ik verdriet had over iemand die ik maar twee keer had ontmoet en nauwelijks kende, maar van wie ik het gevoel had dat ze me heel vertrouwd was. Ik was ook de laatste journalist die haar officieel heeft geïnterviewd, en werd verteerd door de ongemakkelijke mengeling van opluchting en opgetogenheid dat ik met haar had gesproken voordat ze ons verliet, en het vreselijke verdriet dat ze moest doodgaan terwijl ze nog zoveel levenskracht uitstraalde.

Om die reden heb ik me in de maanden na haar dood afgevraagd of ik in het deel over haar niet te emotioneel betrokken was. En of ik haar niet een te groot belang in de carrière van Djokovic heb gegeven. Ik geloof het niet. Djokovic zelf praat over voorbestemming. Hij droeg zijn overwinning op Wimbledon 2014 openlijk aan Gencic op, en hoewel hij ook zonder de inbreng van Gencic de top van het tennis wel gehaald zal hebben, blijf ik ervan overtuigd dat hij zonder haar een ander persoon zou zijn dan die hij nu is en dat zijn weg naar de top niet zo moeiteloos zou zijn verlopen. Per slot van rekening moest hij met vallen en opstaan een aantal gezondheidsproblemen overwinnen. Zou hij voor de holistische benadering van Igor Cetojevic (zie pagina 210-212) open hebben gestaan als hij niet al op jonge leeftijd was geconfronteerd met de ruimdenkende opvattingen van Gencic? En had hij zich zonder Gencic de diplomatie eigen gemaakt waardoor hij kan pendelen tussen de wereld van het extreem vaderlandslievende Servië en een wereldgemeen-

schap die van hem is gaan houden, maar zijn geboorteland nog steeds wantrouwt? Het is verkeerd om de rol van Gencic in Djokovic' ontwikkeling als tennisser te overdrijven – ze is nooit met hem naar toernooien gegaan en in het begin van zijn volwassen jaren heeft hij zelfs vier jaar geen contact met haar gehad –, maar ik weet zeker dat ze een hoofdstuk alleen over haar verdient.

Bij een biografie wordt vaak gevraagd of hij wel of niet is 'geautoriseerd'. Ik heb een hekel aan de term 'geautoriseerd', want die suggereert iets officieels, waarbij de inhoud is gecontroleerd door de hoofdpersoon. Ik heb niet de behoefte om een boek over Novak Djokovic te schrijven waarvan de inhoud door hem is gecontroleerd. Hij is intelligent genoeg om, als hij daar behoefte aan heeft, zijn eigen boek te schrijven, een boek waarin hij alles kan schrijven wat hij wil (iets wat hij op een bepaald moment ook wel zal doen). Dat zal enige waarde hebben omdat het zijn kijk op zijn carrière geeft en het verhaal is van een ingewijde over bepaalde gebeurtenissen, maar het zal alleen zijn kant van het verhaal zijn. In dit boek staat de inbreng die ook veel anderen op zijn leven en op zijn carrière (tot nu toe) hebben gehad.

Daarom is dit een *onafhankelijke* biografie, zowel van Djokovic als van Servië. Het is mijn visie op hem en op zijn land. Men mag het oneens zijn met wat ik beweer, en wat ik schrijf is soms meer een mening dan iets wat op gefundeerd onderzoek is gebaseerd. Wat zijn houding ten opzichte van dit werk betreft – hij wil als hij stopt met tennissen zijn eigen boek schrijven –, had hij liever niet dat ik met zijn directe familie sprak, een verlangen dat ik heb gerespecteerd. De leden van zijn team zijn gebonden aan een geheimhoudingsplicht, maar veel mensen die hem van nabij kennen wilden wel met me praten, waar ze ik ze oprecht dankbaar voor ben. En Djokovic zelf heeft me geholpen door een aantal vragen te beantwoorden die ik hem stelde over zijn rol als een sportende ambassadeur van zijn land.

Het is van groot belang dat dit duidelijk is, want Djokovic is een superster. ‘Besef je wel hoe dit land tot stilstand komt als hij speelt?’ vroeg Guy De Launey, correspondent voor de BBC in Belgrado me toen ik hem ontmoette om diverse hoofdstukken over Servië kritisch door te nemen. En Djokovic’ beste vriend Dusan Vemic zegt: ‘Wanneer Novak een belangrijke wedstrijd in een grandslamtoernooi speelt, zijn de straten uitgestorven. Iedereen blijft thuis om hem aan te moedigen.’ Hij heeft in Servië de status van een soort wereldse heilige, voor een groot deel verdiend, maar het blijft om die reden belangrijk hem objectief tegen het licht te houden. Daarom ben ik in dit boek op sommige punten kritisch ten opzichte van hem geweest. Niet uit kwaadwilligheid, maar hij is nog steeds een mens van vlees en bloed, en juist in ons door be-roemdheid geobsedeerde tijdperk is het belangrijk om te blijven zien dat zelfs de mensen voor wie we de grootste bewondering koesteren goede en minder goede eigenschappen hebben.

Ik wil graag nog iets uitleggen over het gebruik van accenten. In de orthografie van Midden- en Oost-Europa wordt een aantal accenttekens gebruikt die meestal dienen om de omzetting van de Slavische namen van het cyrillische naar het romeinse schrift weer te geven. Ik moest een beslissing nemen of ik deze accenten zou aanbrengen, en praktisch gezien moest ik dat in alle gevallen doen of helemaal niet. Mijn intuïtie als iemand die naast zijn moedertaal drie andere talen heeft geleerd, was de accenten wel te zetten, maar uiteindelijk heb ik besloten dat niet te doen. De belangrijkste reden hiervoor is dat de naam ‘Djokovic’ een verwestersing is van hoe zijn naam in zijn eigen land wordt geschreven. De versie in het romeinse alfabet is ‘Đoković’, waarbij de j wordt ingevoegd bij lettertypen waarin een letter met het streepje door de d niet bestaat (zoals in het Duits een e wordt toegevoegd als de umlaut niet bestaat, dus ‘Schüttler’ wordt ‘Schuettler’, ‘Görge’ wordt ‘Goerges’, enzovoorts). Aangezien Novak in de westerse wereld bekendstaat als ‘Djokovic’ zou het me tegen de borst stuiten om hem in dit

boek telkens ‘Đoković’ te noemen, en een logische uitbreiding is dan om alle accenten uit te sluiten. Ik vraag hierbij alvast vergeving aan mijn mede-taalkundigen die dit een foute beslissing vinden.

Nu we het toch over de naam hebben, laat ik dan meteen proberen de altijd gestelde vraag over de uitspraak van de eerste lettergreep uit ‘Djokovic’ uit de weg te ruimen. De Amerikanen willen ons doen geloven dat die als ‘djoo’ moet worden uitgesproken, terwijl de rest van de wereld meestal ‘djok’, zegt, met een korte klinker. De gedachte achter ‘Djoo’ is dat je iemands naam het beste kunt uitspreken zoals hij dat zelf doet. In 2013 vroeg Jim Courier na een wedstrijd in de Australian Open aan Djokovic om de lastige lettergreep zelf uit te spreken zodat die kwestie voor eens en altijd zou zijn opgelost.

De idee om aan de betrokken persoon te vragen hoe hij zijn naam uitsprekt is aardig bedacht, maar gaat voorbij aan een eenvoudig en essentieel feit: hoe spreken ze andere woorden met dezelfde klinker uit? Als je luistert naar de manier waarop Djokovic woorden als ‘on’ en ‘over’ zegt, is het duidelijk dat zijn (en die van andere Serviërs) uitspraak van zijn achternaam dezelfde klinker bevat als in ‘on’ en niet als in ‘over’. Dat betekent dat een uitspraak die is gebaseerd op ‘djok’ de juiste is in de westerse wereld, hoewel de oorspronkelijke uitspraak meer klinkt als ‘or’ (en daarom ‘Djorkovic’), en niet als ‘djok’. Waar de Amerikanen weer wel gelijk in hebben, is dat de eerste klinker van ‘Novak’ heel erg lijkt op die van ‘Djokovic’, en die dus als ‘of’ moet worden uitgesproken. Dus: ‘Nov-ak’ en niet ‘Noo-vak’. Deze uitspraak-discussie zal ongetwijfeld zijn hele carrière blijven voortduren.

Ten slotte, ik had dit boek niet kunnen maken zonder de hulp van talloze mensen. Ik zet ze hier in alfabetische volgorde en ben ze meer dank verschuldigd dan ik hier kan uitdrukken, maar ik ben bang dat ik er een of twee heb overgeslagen: Edoardo Artaldi, Si-

mon Cambers, Igor Cetojevic, Estelle Couderc, Michael Davenport, Guy De Launey, Jelena Gencic, Mitzi Ingram-Evans, Goran Ivanisevic, Ana Ivanovic, Momir Jelovac, Cathy Jenkins, Jonathan Jobson, Ladislav Kis, Angela Lavinski, David Law, Ivan Ljubicic, Stevan Lukic, Janice McKinlay, Neda Miletic, Helen McCarthy, Joanna Mather, Peter Miles, Stuart Miller, Zoran Milosavljevic, Ana Mitric, Vladimir Novak, Bogdan Obradovic, Dejan Petrovic, Riccardo Piatti, Nikki Pilic, Monica Seles, Greg Sharko, Cedomir Soskic, Toplica Spasojevic, Vojin Velickovic, Gavin Versi, Nebojsa Viskovic en Jonathan Wilson. En mijn speciale dank aan Tony Buchan, mijn redacteur bij John Blake Publishing, met wie ik zo vruchtbaar heb samengewerkt.

Chris Bowers, juli 2014

Een mengelmoes van volkeren

De filosoof en reisschrijver Hermann Keyserling schreef ooit: 'Ik ben geen Deen, geen Duitser, geen Zweed, geen Rus en ook geen Est, dus wat ben ik? – een beetje van alles wat.' In een tijdperk waarin door het reizen huwelijken tussen mensen uit verschillende landen vanzelfsprekend zijn geworden, hoeft niemand zich erover te verbazen dat de belangrijkste Servische vlaggendrager, Novak Djokovic, een echte mengelmoes van volkeren als voorouders heeft. Hij kwam in ieder geval ter wereld in Servië zelf – in tegenstelling tot India's geestelijk leider Mahatma Gandhi, die in Zuid-Afrika werd geboren, of John McEnroe, de meest vaderlandslievende Amerikaanse Davis Cup-speler, die in Duitsland het licht zag. Vanwege zijn gemengde etnische afkomst kun je echter ook zeggen dat Djokovic half-Montenegrijn en half-Kroaat is.

Is dit van belang? Nauwelijks. Zoals Djokovic' goede vriend Ivan Ljubicic het stelt: 'Je kunt vaderlandslievend zijn zonder nationalistisch te zijn.' En Ljubicic kan het weten – geboren in de Bosnische stad Banja Luka uit een Bosnische moslimmoeder en een Kroatische katholieke vader, kwam hij tijdens de Joegoslaviëse oorlogen in de jaren negentig maar even door Kroatië op weg

naar de betrekkelijke veiligheid van Italië. Toch kreeg hij in Kroatië de heldenstatus toen hij de nog jonge republiek in 2005 met het record van elf overwinningen op rij naar de Davis Cup leidde. In de Balkan wonen duizenden mensen die het product van huwelijken tussen verschillende nationaliteiten zijn. Eigenlijk is er door die banden met Servië, Montenegro, Kosovo en Kroatië een nog bredere basis om supporter van Djokovic te zijn.

Tijdens het naspeuren van de stamboom van de familie Djokovic blijken de archieven onvolledig, maar de eerste onmiskenbare voorvader is Djoko Damjanovic, die klaarblijkelijk omstreeks 1730 de achternaam Djokovic aannam. Het achtervoegsel ‘-vic’ betekent ‘zoon van’, te vergelijken met ‘-son’ in Engeland, ‘Mc/Mac’ in Schotland, ‘O’ in Ierland, ‘-sen’ in Nederland, enzovoort. Daarom kregen de kinderen van Djoko Damjanovic als achternaam Djokovic, waarna deze als familienaam op zijn mannelijke nakomelingen overging. Damjanovic vestigde zich in het dorp Jasenovo Polje, dat ‘essenvelden’ betekent en in de buurt van de Montenegrijse stad Niksic ligt. In 1928 verhuisde het hoofd van de familie Nedeljko Djokovic naar het oosten van Montenegro, naar het dorp Vojnik in Metohija, deel van de provincie Kosovo, dat toen onderdeel was van de Joegoslavische republiek Servië. In 1951 verhuisde Nedeljko’s zoon Vladimir, de grootvader van Novak, naar Mitrovica, de grootste stad in Kosovo met een Servische bevolking. In 1961 werd zijn zoon Srdjan geboren en in 1964 kreeg hij een tweede zoon, Goran.

Tot dan was er één Novak Djokovic in de familie geweest. Die groeide op in Jasenovo voordat hij naar Chicago emigreerde, maar in 1905 kwam hij terug om voor zijn land te vechten. Kennelijk vulde hij, toen zijn schip in de vs aan de kade lag, op zijn immigratieformulieren als geboorteland ‘Montenegro’ en onder nationaliteit ‘Montenegrijns’ in. Montenegro werd in die tijd al erkend als een zelfstandige staat, nadat het in 1878 een vorm van onafhankelijkheid had verkregen onder dezelfde regeling waarin Servië onafhankelijk van het Ottomaanse Rijk werd.